

Základná škola, Námestie Štefana Kluberta 10, 054 01 Levoča

Smernica k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v škole a školskom zariadení

Obsah:

Čl. 1 Úvodné ustanovenia	3
Čl. 2 Charakteristika šikanovania	3
Čl. 3 Prevencia šikanovania	5
Čl. 4 Metódy riešenia šikanovania	7
Čl. 5 Opatrenia na riešenie šikanovania	7
Čl. 6 Spolupráca školy s orgánmi v trestnom konaní a orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately	8
Čl. 7 Spolupráca školy so zákonnými zástupcami školy, osobami, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo zariadením, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu	8
Čl. 8 Zodpovednosť školy	9
Čl. 9 Postup v prípade zistenia šikanovania	9
Čl. 10 Preventívne opatrenia	10
Čl. 11 Záverečné ustanovenia a účinnosť	11

Čl. 1

Úvodné ustanovenia

Táto smernica upravuje základné znaky, formy a prejavy šikanovania detí a žiakov, možnosti preventívneho pôsobenia a metódy riešenia šikanovania žiakov v nadväznosti na zodpovednosť školy a školského zariadenia podľa §144 ods.1 písm. o) a § 153 ods. 1 zákona 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) v znení neskorších predpisov a na práva žiaka podľa §144 ods. 1 písm i) a k) zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Cieľom tejto smernice je, vzhľadom na závažnosť šikanovania, poskytnúť základné informácie pedagogickým zamestnancom, ktorí sa podieľajú na výchovno-vzdelávacom procese, o formách, jeho prejavoch, návrhoch na riešenie, spôsoboch ich preventívneho pôsobenia a o potrebe spolupráce s rodičmi žiakov a príslušnými inštitúciami. Smernica je vypracovaná v súlade so Smernicou č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach.

Čl. 2

Charakteristika šikanovania

1. **Šikanovaním** rozumieme správanie žiaka, ktorého úmyslom je ublíženie, ohrozenie alebo zastráňovanie iného žiaka alebo úmyselný, spravidla opakovaný útok voči žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z rôznych dôvodov nevedia alebo nemôžu účinne brániť.
2. **Podstatou šikanovania** je najmä:
 - ❖ úmysel ublížiť druhému fyzicky alebo psychicky,
 - ❖ agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov,
 - ❖ opakované útoky,
 - ❖ prevaha agresora alebo skupiny agresorov nad obeťou.
3. **Šikanovanie sa môže prejavíť:**
 - ❖ **v priamej forme** - najmä fyzickými útokmi, urážaním, nadávkami, posmechom, zosmiešňovaním, príkazmi agresora vykonať určitú vec proti vôli obeť, odcudzením vecí, vyhrážaním, zastráňovaním, vydieraním, zneužitím osobných údajov, fotografií, šírením nepravdivých informácií alebo kyberšikanovaním
 - ❖ **v nepriamej forme** - najmä prehliadaním, ignorovaním, zámerným vyčleňovaním z kolektívu alebo nedobrovoľným vystavovaním agresívnym situáciám.
4. **Obeťou** šikanovania sa môže stať každý. Šikanovanie hrozí napr. dieťaťu, ktoré príde neskôr do už zohraného kolektívu. Má väčšinou nízke sebavedomie, má sklon pociťovať zanedbanie (aj bez viditeľného dôvodu), považuje sa za hlúpe a nezaujímavé, submisívne sa podriaďuje.
5. Dieťa sa najčastejšie stáva **terčom šikanovania** vtedy, keď:
 - ❖ sa od skupiny odlišuje pre nejakú zvláštnosť (dobré študijné výsledky, čestnosť, handicap,...),
 - ❖ nemá v škole kamarátov,
 - ❖ ťažšie nadväzuje kontakty,
 - ❖ na ostatných pôsobí ako veľmi citlivý človek,
 - ❖ je zo sociálne slabšej vrstvy,
 - ❖ provokuje agresiu vlastným správaním.
6. **Obeť** šikanovania môžeme rozpoznať aj takto:
 - ❖ dieťa je cez prestávky často samo, ostatné deti o neho nejavia záujem,
 - ❖ pri skupinových športoch je dieťa volené do družstva často posledné,
 - ❖ cez prestávky vyhľadáva blízkosť pedagógov,

- ❖ pôsobí smutne až depresívne, máva blízko k plaču,
- ❖ ak má prehovoriť pred triedou, je neistý, ustrašený,
- ❖ zhoršuje sa jeho školský prospech, niekedy náhle,
- ❖ jeho veci sú poškodené, zničené alebo rozhádzané,
- ❖ má odreniny, modriny, škrabance, ktoré nevie (nechce) vysvetliť,
- ❖ často ho pred odchodom do školy pobolieva hlava, brucho,
- ❖ odmieta vysvetliť stratu vecí alebo používa nepravdepodobné výhovorky,
- ❖ mení svoju pravidelnú cestu do školy a zo školy a iné.

7. V prípade **agresorov** často ide o jedincov:

- ❖ dobre telesne zdatných, silných, obratných (hlavne pri fyzických útokoch),
- ❖ so schopnosťou vymýšľať rafinované formy agresie, najmä pri nedostatku fyzickej sily,
- ❖ sebaistých neúzkostných, často však trpiacich nevhodnou výchovou,
- ❖ s túžbou dominovať, ovládať druhých, presadzovať sa,
- ❖ ktorí sa ľahko urazia, sú vzťahovační, výbušní,
- ❖ ktorí sa chcú týmto spôsobom zaradiť do partie a iné.

8. **Kyberšikanovanie** je **priama forma šikanovania**, pri ktorej **ide o zneužitie informačno-komunikačných technológií** /telefónu, tabletu, internetu a sociálnych sietí/ **na úmyselné ohrozenie, ublíženie alebo zastrasovanie, pričom sa často vyskytuje s inými formami šikanovania.**

9. **Kyberšikanovanie má tieto znaky**

- ❖ sociálna alebo psychická prevaha agresora, fyzická prevaha nie je nutná,
- ❖ agresor vystupuje často anonymne,
- ❖ útok nevyžaduje fyzický kontakt agresora a obeť,
- ❖ agresor spravidla nevidí priamu emocionálnu reakciu obeť na útok s ohľadom na anonymitu a odstup, ktoré informačno-komunikačné technológie umožňujú,
- ❖ útoky sa šíria prostredníctvom internetu podstatne rýchlejšie ako inými spôsobmi,
- ❖ útoky sú prístupné veľkému množstvu osôb,
- ❖ agresor je schopný uskutočniť útok z rôznych miest,
- ❖ útoky môžu mať dlhšie trvanie v čase,
- ❖ obeť nemusí o napadnutú dlhšiu dobu vedieť,
- ❖ obeť nemusí byť schopná identifikovať agresora,
- ❖ zverejnené informácie, fotografie, audiozáznamy a videozáznamy môže byť náročné odstrániť z internetu.

10. **Šikanovanie** môže napĺňať skutkovú podstatu trestného činu alebo priestupku.

11. Žiak, ktorý je agresorom, môže byť trestne stíhaný najmä za **trestný čin**:

- ❖ **ublíženia na zdraví** /§ 155 Trestného zákona/,
- ❖ **obmedzovania osobnej slobody** /§ 183 Trestného zákona/,
- ❖ **lúpeže** /§ 188 Trestného zákona/,
- ❖ **vydierania** /§ 189 Trestného zákona/,
- ❖ **hrubého nátlaku** /§ 190 Trestného zákona/,
- ❖ **nátlaku** /§ 192 Trestného zákona/,
- ❖ **porušovania domovej slobody** /§ 194 Trestného zákona/,
- ❖ **sexuálneho násillia** /§ 200 Trestného zákona/,
- ❖ **sexuálneho zneužívania** /§ 201 až 201b Trestného zákona/,
- ❖ **krádeže** /§ 212 Trestného zákona/,
- ❖ **neoprávneného užívania cudzej veci** /§ 215 Trestného zákona/,
- ❖ **poškodzovania cudzej veci** /§ 245 Trestného zákona/,
- ❖ **nebezpečného vyhrážania sa** /§ 260 Trestného zákona/,
- ❖ **nebezpečného prenasledovania** /§ 360a Trestného zákona/,
- ❖ **výroby detskej pornografie** /§ 368 Trestného zákona/,

- ❖ **rozširovania detskej pornografie** /§ 369 Trestného zákona/,
- ❖ **prechovávanie detskej pornografie a účasť na detskom pornografickom predstavení** /§ 370 Trestného zákona/,
- ❖ **ohovárania** /§ 373 Trestného zákona/.

12. Páchateľom trestného činu je ten, kto trestný čin spáchal sám. Za **spolupáchateľstvo** trestného činu sa považuje, ak bol trestný čin spáchaný spoločným konaním dvoch alebo viacerých osôb.

13. Trestne zodpovedný je ten, **kto v čase spáchania činu dovŕšil štrnásť rok svojho veku**. Osoby, ktoré v čase spáchania trestného činu dovŕšili štrnásť rok a neprekročili osemnásť rok svojho veku, sa zaraďujú do kategórie „mladistvých“.

14. Šikanovanie môže napĺňať skutkovú podstatu priestupku proti občianskemu spolunažívaniu /§ 49 zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov/ alebo priestupku proti majetku /§ 50 zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov/.

15. Pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec, ktorému je známy prípad šikanovania a neprijme žiadne opatrenie, môže byť stíhaný najmä za trestný čin:

- ❖ neprekazenia trestného činu /§ 341 Trestného zákona/,
- ❖ neoznámenia trestného činu /§ 340 Trestného zákona /,
- ❖ ublíženia na zdraví / § 158 Trestného zákona/.

Čl. 3

Prevencia šikanovania

1. Základným preventívnym opatrením Základnej školy, Námestie Štefana Kluberta 10 v Levoči je princíp:

„Sme škola, kde sa šikanovanie netoleruje v žiadnych podobách!“

2. Prevencia šikanovania sa zabezpečuje najmä formou:

a) súčasti výchovno-vzdelávacieho procesu vrátane pozitívneho vplyvu osobnosti pedagogického zamestnanca a odborného zamestnanca v rámci každodenného vyučovania, obsahového zamerania a didaktiky predmetov a prierezových tém,

- ❖ osobný a sociálny rozvoj,
- ❖ mediálna výchova,
- ❖ multikultúrna výchova,
- ❖ ochrana života a zdravia,
- ❖ výchova a vzdelávanie k ľudským právam,
- ❖ výchova k občianstvu,
- ❖ boj proti extrémizmu,
- ❖ výchova k manželstvu a rodičovstvu.

b) súťaží, hier, prednášok alebo diskusií organizovaných školou alebo inými relevantnými subjektmi.

3. Riaditeľ školy, koordinátor prevencie a triedny učiteľ **priebežne informujú zákonných zástupcov**, opatrovníka, osoby, ktorým súd zveril dieťa do osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti alebo do starostlivosti budúcich osvojiteľov alebo zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu **o preventívnych činnostiach školy**. Pri realizácii preventívnych činností školy riaditeľ školy, koordinátor prevencie a triedny učiteľ venujú zvýšenú pozornosť efektívnosti týchto činností. Za efektívnu stratégiu v príslušnej oblasti sa nepovažujú jednorazové činnosti, kultúrne podujatia, moralizovanie a zastrasovanie.

4. Riaditeľ školy, koordinátor prevencie a triedny učiteľ vopred preveria navrhované preventívne činnosti školy s cieľom predísť nežiaducemu vplyvu neodborných činností, ako aj škodlivému vplyvu kultov, siekt či extrémistických organizácií na žiakov.

5. Riaditeľ školy oboznamuje s podstatou, formami a nebezpečnými dôsledkami šikanovania:

- ❖ všetkých žiakov a ich zákonných zástupcov,
- ❖ zamestnancov školy,
- ❖ osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa,
- ❖ zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu.

6. Riaditeľ školy zodpovedá za systémové aktivity školy v oblasti prevencie šikanovania. Pri príprave a realizácii celoškolskej stratégie:

- ❖ vytvára pozitívne prostredie v škole,
- ❖ podporuje prosociálne správanie a vzťahy detí,
- ❖ určuje v školskom poriadku pravidlá:
 - správania sa, vrátane sankcií za ich porušenie,
 - používania informačno-komunikačných technológií /mobilných telefónov, tabletov, počítačov a iných komunikačných technológií/ v priestoroch školy,
- ❖ rozpracúva podrobnosti prevencie a riešenia šikanovania žiakov vo vnútornom predpise školy,
- ❖ zabezpečuje zvýšený dozor pedagogických zamestnancov cez prestávky, pred začiatkom vyučovania, po jeho skončení a v čase mimo vyučovania, najmä v priestoroch, kde by k šikanovaniu mohlo dochádzať,
- ❖ zabezpečuje zverejnenie kontaktných údajov inštitúcii, ktorá sa prevenciou a riešením šikanovania zaoberá,
- ❖ určuje v pracovnom poriadku školy povinnosť oznamovať podozrenie zo šikanovania,
- ❖ zabezpečuje vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti prevencie šikanovania, vrátane kyberšikanovania, a to prostredníctvom digitálnej gramotnosti učiteľov,
- ❖ spolupracuje s odbornými zamestnancami CPPP a v Levoči a ďalšími odbornými pracoviskami poradenských služieb a preventívnych služieb v regióne, zapája do prevencie šikanovania radu školy a zriaďovateľa,
- ❖ informuje o postupe pri zistení šikanovania, najmä:
 - pedagogických a odborných zamestnancov,
 - žiakov,
 - zákonných zástupcov,
 - osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa,
 - zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu.

7. Výhovný poradca školy ako aj koordinátor prevencie drogových závislostí a iných sociálno-patologických javov zapracujú ustanovenia tejto smernice do svojich plánov práce.

8. S touto smernicou sú **povinní oboznámiť žiakov školy všetci triedni učitelia** a túto skutočnosť zapísať do preberajúceho učiva v časti „triednická hodina“.

9. S touto smernicou budú oboznámení rodičia na plenárnom zasadnutí rodičov.

10. S touto smernicou riaditeľka školy oboznámi všetkých pedagogických zamestnancov školy na pracovnej porade.

Čl. 4

Metódy riešenia šikanovania

1. Riaditeľ školy alebo ním poverená osoba zostavuje tím zamestnancov školy, ktorý navrhuje a zabezpečuje odborný postup pri riešení šikanovania. Pri zisťovaní a preverovaní šikanovania:

- ❖ zabezpečí bezodkladnú pomoc a ochranu obetiam,
- ❖ zabezpečí dozor v triede, kde sa preveruje šikanovanie,
- ❖ vykonáva opatrenia na zabránenie novej krivej výpovede agresora, jeho izoláciu počas preverovania šikanovania,
- ❖ preveruje šikanovanie bezodkladne v čase, keď agresor nie je ešte dohodnutý na spoločnej výpovedi s obeťou, svedkami alebo inými osobami, ktoré na šikanovanie upozornili,
- ❖ zabezpečí, aby obeť nebola konfrontovaná s agresorom,
- ❖ zabezpečí zistenie vhodných svedkov, individuálne, prípadne konfrontačné rozhovory so svedkami – nikdy nekonfrontovať obeť a agresora,
- ❖ uchováva dôkazy pri podozrení na kyberšikanovanie v spolupráci s koordinátorom informatizácie alebo externým expertom,
- ❖ kontaktuje vo vzťahu k obeti, agresorovi a svedkovi šikanovania
 - zákonných zástupcov,
 - osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa,
 - zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu,
 - zariadenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený,
- ❖ kontaktuje miestne príslušné centrum - CPPPaP Levoča,
- ❖ zabezpečí použitie anonymnej dotazníkovej metódy,
- ❖ vedie písomné záznamy o riešení jednotlivých prípadov šikanovania,
- ❖ zabezpečí pri rozhovoroch prítomnosť najmenej dvoch pedagogických zamestnancov alebo odborných zamestnancov,
- ❖ ohlasuje príslušným útvarom Policajného zboru na spáchanie priestupku alebo trestného činu /v prípade podozrenia na spáchanie trestného činu sa uvedené ohlasuje orgánom činným v trestnom konaní, t.j. policajtovi alebo prokurátorovi, v prípade podozrenia priestupku príslušnému okresnému úradu/.

Čl. 5

Opatrenia na riešenie šikanovania

V prípade, že sa vyskytne prípad šikanovania, sa budú používať tieto opatrenia:

1. Opatrenia pre obeť:

- ❖ odporučiť rodičom žiakov vyhľadať odbornú starostlivosť,
- ❖ zaistenie bezpečia obete,
- ❖ zorganizovať skupinový intervenčný program riaditeľa školy v spolupráci s CPPPaP,
- ❖ informovanie a poradenstvo pre osoby uvedené v článku 3 ods. 3,

2. Opatrenia pre agresora a jeho zákonných zástupcov, osoby, ktoré sa starajú o dieťa:

- ❖ odporučiť zákonným zástupcom agresora vyhľadať odbornú starostlivosť,
- ❖ preloženie agresora do inej triedy, ak je agresor schopný stále ohrozovať svoje okolie,
- ❖ výchovné opatrenia
 - napomenutie a pokarhanie triednym učiteľom,
 - pokarhanie riaditeľom školy,
 - znížená známka zo správania,
 - podmienené vylúčenie,
 - vylúčenie žiaka zo štúdia na škole.

3. Pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec je povinný šikanovanie alebo podozrenie zo šikanovania medzi žiakmi bezodkladne riešiť a poskytnúť pomoc.

Čl. 6

Spolupráca školy s orgánmi činnými v trestnom konaní a orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately

Riaditeľ školy je povinný oznámiť orgánom činným v trestnom konaní podozrenie, že žiak sa dopustil šikanovania alebo spáchania trestného činu uvedeného v čl.2 ods.7 alebo opakovane páchal priestupky uvedené v čl.2 ods. 8 v súvislosti so šikanovaním.

Riaditeľ školy je povinný orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately oznámiť:

- ❖ podozrenie podľa odseku 1,
- ❖ skutočnosti, ktoré ohrozujú obeť, agresora alebo svedkov,
- ❖ opatrenia, ktoré prijal podľa článku 4 alebo 5.

Čl. 7

Spolupráca školy so zákonnými zástupcami školy, osobami, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo zariadením, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu

1. Pri podozrení na šikanovanie žiaka spolupracujú riaditeľ školy, koordinátor prevencie, výchovný poradca, ďalší pedagogickí a odborní zamestnanci s rodinou obete a s rodinou agresora.
2. Pri pohovore s rodičmi sú učitelia povinní dbať na **taktný prístup** a najmä zachovanie **dôvernosti informácií**.
3. **Spoluprácu** pri danej problematike so špecializovanými inštitúciami za školu zabezpečuje **výchovný poradca a koordinátor prevencie**.
4. Riaditeľ školy **môže odporučiť** zákonným zástupcom agresora a osobám, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo zariadeniu, v ktorom je dieťa umiestnené, umiestniť agresora na dobrovoľný **diagnostický pobyt do diagnostického centra alebo do liečebno-výchovného sanatória**.
5. O úkonoch podľa tohto článku osoba poverená riaditeľom školy **vyhotovuje zápis**, z ktorého po jednom vyhotovení poskytne každej zo zúčastnených osôb.

Čl. 8

Zodpovednosť školy

1. Škola zodpovedá za žiakov v čase školského vyučovania a školských akcií v súlade s § 144 odst. 1 Zákona NR SR č. 245/2008 Zb. – školský zákon v znení neskorších zmien a predpisov, najmä čl. 3, čl. 16, čl. 19 a čl. 29, Dohovorom o právach dieťaťa a podľa pracovného poriadku školy.

2. Za povinnosť uvedenú v predchádzajúcom bode sú **zodpovední všetci pedagogickí zamestnanci školy**, konkrétne:

- ❖ tí, ktorí realizujú vyučovací proces,
- ❖ tí, ktorí vykonávajú počas prestávok pedagogický dozor na chodbách,
- ❖ tí, ktorí vykonávajú pedagogický dozor počas školských akcií rôzneho druhu (výlety, KOČAP, exkurzie, kultúrne podujatia, medzinárodné projektové stretnutia, družobné návštevy, športové podujatia atď.),
- ❖ tí, ktorí vykonávajú pedagogický dozor počas záujmových krúžkov.

3. Škola zodpovedá aj za škodu, ktorú v čase vyučovania, resp. v dobe vykonávania tzv. prechodného dohľadu spôsobí žiak, pokiaľ ten (to zn. učiteľ), kto je povinný vykonávať dohľad nepreukáže, že náležitý dohľad nezanedbal (§ 422 Občianskeho zákonníka).

4. Skutočnosť, že fyzická osoba nie je trestne zodpovedná z dôvodu nízkeho veku /§ 22 Trestného zákona/, nie je prekážkou na podanie žaloby vo veci náhrady škody, ktorú žiak spôsobil na majetku alebo vo veci náhrady ujmy, ktorú žiak spôsobil na zdraví. Zákonný zástupca žiaka a žiak zodpovedajú za škodu spoločne a nerozdielne.

5. Šikanovanie, resp. jeho náznaky, nesmie byť zamestnancami školy **v žiadnej miere akceptované**. Pedagogický zamestnanec musí šikanovanie medzi žiakmi **bez meškania riešiť**, oznámiť túto skutočnosť triednemu učiteľovi agresora a obete, vedeniu školy a každej jeho obeti poskytnúť okamžitú pomoc.

Čl. 9

Postup v prípade zistenia šikanovania

1. V prípade, že v priestoroch budovy počas školského vyučovania, resp. na školských akciách uvedených v čl. 4, bod 2, písm. c) **sa zistí prípad šikanovania**, je každý pedagogický, resp. nepedagogický zamestnanec povinný postupovať takto:

2. Ten zamestnanec, ktorý tento prípad zistí, informuje o tejto skutočnosti triedneho učiteľa agresora a obete (**predtým si zistí meno a priezvisko týchto žiakov a triedu, ktorú navštevujú**), výchovného poradcu a zástupcu vedenia školy.

3. Triedni učitelia si na vyšetrenie prizvú **daných žiakov, zamestnanca školy**, ktorý skutočnosť oznámil a výchovného poradcu školy (**pri zachovaní dôvernosti**). O danom vyšetrení spíšu zápis, pričom tento odovzdajú v 1 vyhotovení:

- ❖ zástupcovi vedenia školy
- ❖ výchovnému poradcovi.

Jeden exemplár si nechajú pre svoju potrebu a priložia ho ku **katalógovému listu** žiaka.

4. V zápise popíšu skutočnosť, vyjadrenia agresora a obete a navrhnu opatrenia na riešenie.

Čl. 11

Záverečné ustanovenie a účinnosť

Smernica nadobúda platnosť 29.1.2019, čím sa ruší platnosť predchádzajúcej smernice zo dňa 1. októbra 2013. Smernica je zverejnená na webovej stránke školy a platí v Základnej škole, Námestie Štefana Kluberta 10, Levoča.

V Levoči 29.1.2019

.....
Mgr. Jana Milčáková, riaditeľka školy